

II. András király

A jelképeknek erejük van. Ne használjuk vaktában őket, tanuljuk meg a jelentésüket, hiszen nem mindegy, hogy a kopjafára milyen minta kerül, a csillag hány ágú, a király mit tart a kezében. Szent Istvánt a Szűzanyának felajánlott koronával, Szent Lászlót az igazság bárdjával, II. Andrást pecsétetes oklevéllel ábrázolják. Ő a törvényalkotó.

Másodikként Európában, mindössze hét évvel az angol Magna Charta Libertatum után, 1222-ben kiadta törvénykönyvét, az Aranybullát, amely változtatásokkal ugyan, de egészen 1848-ig érvényben maradt.

● Nem könnyű a másodszülött sorsa

II. András apja, III. Béla a legjelentősebb XII. századi uralkodónk volt. Kis híján bizánci császár lett, de végül be kellett érnie a magyar trónnal. A művelt és világlátott király ifjakat küldött a nyugati egyetemekre, kancelláriáján írásba foglaltatott minden ügyet, Esztergomban palotát és székesegyházat építtetett, jó gazdaként, bölcs külpolitikával és hódításokkal növelte Magyarország tekintélyét.

III. Béla gazdag ország erőskezű királya volt. Elsőszülött fiát, Imrét komoly neveléssel készítette fel az uralkodásra. Második fia, András (vagy Endre) 1177-ben született. Nyugtalan természetének és hatalomvágyának nem tett jót, hogy atyja – kárpótlásul, amiért magyar király nem lehet – már 11 éves korában a meghódított lengyel fejedelemség, Halics trónjára ültette. Gyermekkori kormányzósága két évig tartott.



1196-ban meghalt III. Béla. Imrére hagyta a trónt, Andrásra várakat, birtokokat, temérdek pénzt és azt a feladatot, hogy véghezvigye, amit apja a pápának megígért, ám halála miatt be nem válthatott: a szentföldi hadjáratot.



András nem szegte meg esküjét, csak elhalasztotta a teljesítését. A pénzzel inkább híveket toborzott, és számtalan lázadást szervezett bátyja ellen. Imre igyekezett elkerülni a testvérharcot. Békítésképp rábízta a horvát-szlavón bánságot. Ám András nem bánként, hanem királyként viselkedett Délvidéken: újabb területeket hódított meg a Balkánon, adót szedett, pénzt veretett.

A források szerint Imre király fegyvertelenül is fölébe kerekedett ármánykodó öccsének, elfogta,

és Keve várába záratta. Halálát érezvén, úgy próbálta megelőzni András trónratörését, hogy őt bízta meg négyévesen megkoronázott fiának gyámságával. Imre 1204-ben halt meg. A kis III. Lászlót anyja Bécsbe menekítette, ahol pár hónap múlva elhunyt.

● Meghalt a király, éljen a király!

II. Andrást 1205. május 29-én koronázták meg Székesfehérváron. 18. Árpád-házi királyunk volt az első, aki esküt tett koronázásakor. Ezt az esküjét sem szegte meg, de lelke nem volt elég erős ahhoz, hogy apjához méltó király lehessen. Apjának elvei voltak, neki ötletei. Azokban a halált-osztó időkben igen hosszúnak számító, 30 éves uralkodása alatt számos hibát követett el. Könnyelmű, tékozló, idegenpártoló volt, de jó hadvezér, vitéz harcos és tehetséges diplomata. Ha tévedett, meg tudta hajtani koronás fejét, képes volt törvénnyel korlátozni saját hatalmát. Erre nem sok példát találunk a történelemben.



● Gertrudis és Erzsébet. Az Éjkirálynő és a Csillag



II. András legnagyobb „tévedése” első felesége, Gertrúd volt. Igaz ugyan, hogy a meráni hercegnő öt gyermekkel ajándékozta meg, akik közül IV. Béla nagyapjának méltó utóda, Erzsébet pedig világszeretettel tisztelt magyar szent lett. De mindez nem a Gertrúd érdeme. Ő azzal írta be nevét a magyar történelembe – és *Katona József Bánk bánja* révén a magyar irodalomba is –, hogy megtöltötte ingyenélő idegenekkel az országot. Rokonainak tisztségeket és egész vármegyéket adományozott, miközben a növekvő adók a magyarokat egyre nagyobb nyomorba döntötték, és egyre nagyobb haragra gerjesztették. A lázadó nemesek 1213-ban a pilisi erdőkön áthajtható királyné hintóját megtámadták, és megölték a zsarnok Gertrúdot.



Zendülés lappanga mindenütt,
S csak ő vala a gyűlöletnek tárgya...
Előbb, mintsem magyar hazánk,
Előbb esett el méltán a királyné!
Katona József

**Ki írt operát a Bánk
bán tragédiából?**



**Melyek a legismer-
tebb Erzsébet-
csodák?**

Éj szülte csillagát... Szent Erzsébet odaadó hite, jósága, segítő szeretete beragyogta egész lényét, rövid életét, és fénye ma sem halványul. 1207-ben született. Alig négyévesen jegyezték el Türingia grófjával. A kis menyasszony fényes kísérettel és kincstárnyi hozománnyal érkezett a wartburgi várba. 14 évesen Lajos őrgróf boldog hitvese lett, három gyermeket szült, ám 20 éves korára már kitaszított özvegyként menekült Wartburg várából Marburgba. Árvaházat, menhelyet, kórházat alapított, míg volt miből, adakozott, szegényen pedig szőtt-font, beteget ápolott. Mindössze 24 év adatott neki. Apja még megérte szentté avatását 1235 májusában.

Esküvők, hadjáratok és külpolitika

Mint akkoriban minden uralkodó, II. András is a királyság hatalmi érdekei szerint választott feleséget (háromszor is), és keresett párt gyermekei számára. Kiterjesztette uralmát az egész Balkán félszigetre, a lengyel tartományokra. A keleti végeket veszélyeztető kunok ellen 1211-ben a Barcaságba betelepítette a Német Lovagrendet, ám engedtlenségük miatt 1225-ben kiűzte őket az országból.

1217-ben érkezett el az ideje, hogy apjának tett esküje szerint hadait a Szentföld felé indítsa. Bár az osztrák és a bajor főherceggel közösen vezették a keresztes sereget, az „útiköltséget” a magyar királyság állta: a hajóútért Zára várával fizetett Velencének.

András király nem akarta sokáig „gazdátlanul” hagyni országát, ezért némi szentföldi csatározás és a Jeruzsálem királya cím felvétele után, 1218-ban hazavezényelte seregét. Embert alig, pénzt annál többet vesztett.





1230-tól az addig békés nyugati végeken csillogtatta meg katonai tehetségét. II. (Harcias) Frigyes osztrák herceg bebetört Magyarországra. Egy alkalommal úzóbe vette a királyi sereget, ám az hirtelen visszafordult, körbevette, és megsemmisítette üldözőit.

Mire emlékeztet ez a harcmódor?

Léka vára alatt Frigyes szembekerült Andrással és fiaival, Bélával és Kálmánnal. A támadó osztrák sereg elfutott anélkül, hogy csatára került volna sor. András Bécsig üldözte, s csak 400 márka aranyért volt hajlandó visszavonulni. A monda szerint nagylelkűen közölte Frigyessele, hogy ha nincs 400 aranya, fizethet 4000 márka ezüstöt is.

Aranypecsétés törvénykönyv



II. András esztelen költekezése, a növekvő adók és terhek annyira felbőszítették a nemeseket, hogy 1222-ben egy 31 cikkelyből álló törvénykönyv kiadására kényszerítették a királyt. Az alkotmány, mely kerek, arany pecsétjéről kapta az Aranybulla nevet, jogokat biztosított a nemeseknek, a király hatalmát viszont korlátozta. András 1224-ben az Andreanumban az erdélyi szász telepesele kiváltságait rögzítette, 1231-ben és 1233-ban pedig kétszer is módosította az Aranybullát, egy sereg előjogot és engedményt biztosítva az egyháznak.

II. András 1235. szeptember 21-én hunyt el. Két kincset vihett égi bírái elé: művét, az Aranybullát, amely törvényes rendet teremtett Magyarországon és leányát, Szent Erzsébetet, aki a szeretet törvényével segít rendet teremteni földi világunkban.



Zsigmond Emese



- **Decemberi megfejtések:** Gizellán kívül Magyarország másik bajor királynéja Erzsébet, a népszerű Sisi volt, I. Ferenc József császár hitvese. Az István, a király című rockopera zenéjét Szörényi Levente szerezte, szövegét Bródy János írta Boldizsár Miklós drámája alapján. Szerinte a Kárpát-medencében több száz település őrzi Szent István (Csík-, Sepsí-, Maros-, Kalota-, Szilágy-, Pusztá-, Enyed-, Dráva-, Bajaszentkirály, Magyarkirályfalva, Székelyszentistván, Székelyszentkirály, Királyhelmecz, Temeskirályfalva) és Szent Imre (Csík-, Mátra-, Solt-, Pest-, Tisza-, Görgény-, Maros-, Nyárad-, Hegyközszentimre, Imrehegy, Szentimrefalva) nevét.
- **Nyertesek:** a székelyudvarhelyi Móra Ferenc Iskola III. B; a marosvásárhelyi Dacia Gimnázium IV. D; a nagyváradi Szent László Gimnázium IV. B osztálya.

